

KLASSIK RAQSLARNING SHAKLLANISHI XXI ASRLARDA

Boboqulova Dilnoza

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 3-bosqich talabasi

Abdujabborova Ro‘ziy Sharofiddin qizi

Uzbekiston Davlat Xareografiya Akademiyasi Urganch filiali 4-bosqich talabasi

Nazarova Dinara Baxtiyor qizi

Uzbekiston davlat xareografiya akademiyasi Urganch filiali 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: XXI asr klassik raqs san'atida yangi texnologiyalar, global madaniy oqimlar va zamonaviy xoreografiya orqali boyitilgan davr hisoblanadi. Klassik raqs, xususan balet, tarixiy ildizlari va texnik uslublarini saqlab qolgan holda, zamonaviy tendensiyalar bilan uyg'unlashgan. Bu davrda klassik raqs ko'proq xalqaro miqyosda ommalashib, ijrochilik texnikalari va sahna san'atining yangi imkoniyatlari bilan boyitildi. XXI asr klassik raqslari texnologik yutuqlar va yangi xoreografik uslublar orqali yangi bosqichga ko'tarildi.

Kalit so'zlar: klassik raqs, balet, tendensiya, xareografik, globalizatsiya, integratsiya.

1. **XXI ASRDA KLASSIK BALETNING O'ZGARISHLARI**
2. **GLOBALIZATSIYA VA XALQARO HAMKORLIK**
3. **YANGI XOREOGRAFIK OQIMLAR**
4. **KLASSIK BALET VA ZAMONAVIY RAQSNING SINTEZI**

1. XXI asrda klassik baletning o'zgarishlari

XXI asrda klassik balet texnikasi va an'alarini saqlab qolgan holda, yangilangan shakllarda rivojlanishda davom etdi. Klassik baletning bu davrdagi asosiy o'zgarishlari texnologik yutuqlar, ijrochilik texnikasidagi takomillashuvlar va yangi sahna uslublari orqali namoyon bo'ldi.

- **Texnologiyalarning ta'siri:** XXI asrda raqs san'ati, ayniqsa klassik balet, texnologik yutuqlar yordamida yangi imkoniyatlarga ega bo'ldi. Sahna texnikasi, yorug'lik va ovoz texnologiyalari baletni yanada murakkab va dramatik ko'rinishga olib chiqdi. Shuningdek, kompyuter grafikasi, video proyeksiya va raqamli san'at asarlarini sahna ko'rinishlariga integratsiyalash orqali baletda vizual ifoda kengaytirildi. Bu esa ijodkorlarga yangi xoreografik echimlar yaratishda yordam berdi.

- **Ijtimoiy mavzularning kiritilishi:** XXI asrda klassik baletda ijtimoiy va psixologik mavzular yanada ko'proq ifoda etildi. Raqs san'ati ko'pincha zamonaviy jamiyatdagi muammolar, insoniy tuyg'ular va ijtimoiy adolat mavzulariga bag'ishlangan spektakllar bilan boyitildi. Masalan, jahon balet sahnalarida irqchilik, gender tengligi va inson huquqlari kabi mavzularni o'z ichiga olgan asarlar sahnalashtirildi.

2. Globalizatsiya va xalqaro hamkorlik

XXI asrda klassik raqs san'ati global miqyosda yanada keng tarqaldi. Bu davrda turli mamlakatlarning balet maktablari o'zaro hamkorlikni kuchaytirib, xalqaro sahnalarda birgalikda ijro etish imkoniyatlariga ega bo'ldilar. Globalizatsiya jarayonlari tufayli turli madaniyatlar bir-biridan o'rgangan holda raqs san'ati boyib bordi.

- **Xalqaro festival va tanlovlar:** XXI asrda klassik raqs san'ati xalqaro festival va tanlovlarda keng namoyon bo'ldi. Dunyo bo'ylab o'tkaziladigan balet festivallari va tanlovlar yosh raqqos va xoreograflarning mahoratini namoyish etish, hamda madaniy almashinuvni kengaytirish imkonini berdi. Xalqaro sahnalarda turli mamlakatlarning balet maktablari va xoreograflari o'z asarlarini namoyish qilib, jahon baletining rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqda.

- **Milliy uslublarning integratsiyasi:** XXI asrda turli xalqlarning milliy raqs uslublari klassik balet bilan integratsiyalashgan holda namoyon bo'ldi. Turli madaniy elementlar bir-biriga singib, klassik baletda milliy motivlar paydo bo'ldi. Masalan, Xitoy, Yaponiya va Hindistondagi milliy raqs elementlari zamonaviy klassik raqs asarlarida ifoda etila boshladi. Bu esa klassik baletni yanada rang-barang va global san'at shakliga aylantirdi.

3. Yangi xoreografik oqimlar

XXI asr klassik raqsida yangi xoreografik oqimlar ham shakllandi. Bu oqimlar klassik balet texnikasini saqlab qolgan holda, yangi harakatlar va ifodaviy uslublarni kiritishga asoslandi.

- **Neoklassik balet:** XX asrning oxirlarida shakllangan neoklassik balet XXI asrda ham rivojlanishda davom etdi. Neoklassik balet klassik texnikalarni saqlab qolgan holda, ularni yanada sodda va zamonaviy shakllarda namoyish qiladi. Bu balet janrida asosan harakatlar erkinligi, minimalizm va musiqiy uyg'unlik asosiy rol o'ynaydi. Neoklassik balet asarlari ko'pincha zamonaviy musiqalar va mavzular asosida yaratiladi.

- **Eksperimental xoreografiya:** XXI asrda klassik baletda eksperiment va innovatsiyalarga katta e'tibor qaratildi. Yangi xoreograflar klassik texnikalar bilan tajriba o'tkazib, yangi harakatlar va dramatik ifodalarni kiritishga harakat qilishdi. Bu raqs san'atini yangilash va zamonaviy tomoshabinlar uchun qiziqarli qilishga xizmat qildi.

4. Klassik balet va zamonaviy raqsning sintezi

XXI asrda klassik balet va zamonaviy raqs o'rtasidagi chegaralar asta-sekin yo'q bo'la boshladi. Xoreograflar klassik raqs texnikasini zamonaviy raqs shakllari bilan birlashtirib, ijodiy sintezlar yaratishdi. Bunda zamonaviy raqsning erkinligi va ifodaviyligi klassik baletning qat'iy texnikasi bilan uyg'unlashtirilgan holda ifoda etildi.

- **Zamonaviy balet:** XXI asrda baletda zamonaviy elementlar keng ko'lamda foydalanila boshlandi. Xoreograflar klassik balet texnikalarini yangi shakllarga moslashtirgan holda zamonaviy balet spektakllari yaratdilar. Bu esa raqs

san'atining an'anaviy chegaralarini kengaytirib, uni ijodiy eksperimentlar maydoniga aylantirdi.

- **Jismoniy ifoda va abstrakt motivlar:** Klassik raqsning an'anaviy dramatik hikoya qilish usuli XXI asrda o'zgarib, abstrakt harakatlar va jismoniy ifoda orqali yangilandi. Xoreograflar va ijrochilar raqs orqali insoniy his-tuyg'ularni va falsafiy mavzularni yanada erkin ifoda etishga e'tibor qaratishdi.

5. Texnologiyalarning sahnaviy raqslarga ta'siri

XXI asrda raqs san'atida texnologiyalar o'z o'rnini mustahkamladi. Proyeksiyalar, maxsus effektlar va raqamli texnologiyalar baletning sahnaviy ko'rinishini o'zgartirdi. Ayniqsa, sahna dekoratsiyasi va yorug'lik effektlari bilan ishlashda texnologiyalar yangi imkoniyatlar yaratdi.

- **Raqamli san'at bilan integratsiya:** Raqamli san'at va raqs san'ati integratsiyasi XXI asrda katta ahamiyat kasb etdi. Zamonaviy baletda raqamli proyeksiyalar yordamida raqs sahnalari yanada dinamik va interaktiv ko'rinishga ega bo'ldi. Bu ijrochilarning harakatlari bilan uyg'unlashgan proyeksiyalar baletga yangi badiiy o'lchamlar qo'shdi.

- **Yangi texnologik asbob-uskunalar:** Yorug'lik va ovoz texnikasi bilan bog'liq yangi texnologiyalar balet spektakllarida kinematik tasvir va maxsus effektlar qo'llanishiga imkon berdi. Bu esa balet tomoshalarining yanada dramatik va hayajonli bo'lishini ta'minladi.

Xulosa

XXI asr klassik raqs san'ati o'z an'analarini saqlab qolgan holda, zamonaviy texnologiyalar, ijodiy yondashuvlar va global madaniy integratsiya orqali yangi shakllarda rivojlanmoqda. Ushbu davrda klassik raqs nafaqat o'zining texnik va estetik jihatlari bilan, balki zamonaviy jamiyatning ijtimoiy va madaniy kontekstlariga mos kelishi bilan ham ajralib turadi. Bu esa raqs san'atining kelajagi uchun yangi imkoniyatlar va istiqbollarni ochadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://lib.bimm.uz/items/download/11118>
2. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/download/12540/8567/8296>
3. <https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/06/04/NamDU-ARM-3880-Raqs.pdf>
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/raqs-san-ati-va-baletmeysterning-ijodiy-qirralari>
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekistonda-baletmeysterlik-san-atining-shakllanishi>
6. <https://jdpu.uz/wp-content/uploads/2020/06/Xoreografiya-va-raqs-sanati-asoslari.%D0%A1%D0%B0%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%AD.pdf>

7. <https://zenodo.org/records/13822544>
8. https://uz.wikipedia.org/wiki/Rus_xalq_raqsi
9. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/download/13123/9103/8855>
10. <https://science.uzdknf.uz/index.php/science/article/view/140>
11. <https://fayllar.org/raqs-kompazitsiya-fanga-kirishning-amaliy-asoslari-reja-yevrop.html>
12. <https://www.slideshare.net/slideshow/ozbekiston-madaniyatida-tarixiy-janrdagi-tasviriy-sanat-asarlari-xx-asr-ikkinchi-yarmi-xxi-asr-boshlari/252619552>